

Az ökumenizmus veszélyei, avagy merre tart ma a neoevanglikál mozgalom?

Írta Cserhádi Máttyás

A mai liberalizmus vívmánya az, hogy sokak fülében elültette a bogarat, hogy nem szabad másokat ítélőpadra vonni saját nézetei miatt. Egyszerűen félelem tölt el, ha arra gondolunk, hogy másoknak meg kell mondani az igazat. Márpedig ez nagyban gátat vet a neoevanglikál mozgalomnak az Evangélium hirdetésének manapság. A másik tényező viszont az, hogy mindenütt a liberálisok felkészülnek az erősen konzervatív keresztyénség végleges összeomlására és eltűnésére, amit az utcára való kivonulással és nagy parádékkal ünnepelemek majd meg.

Ennek mégis, milyen hatással lesz a keresztyénségre? A neoevanglikál keresztyénségre, különösképpen. Induljunk ki abból, hogy hogyan is értelmezi a neoevanglikál mozgalom a Jn. 17. fejezetében Jézus főpapi imáját. Úgy értelmezi az egységet, hogy az egyfajta felekezetek közötti egység lenne, ahol együtt lehet igaz testvériségben a református, a baptista, a karizmatikus, illetve a katolikusok. Ebben az egységben viszont mára már gyakorlatilag tilossá vált –akár kiközösítés vagy más hátrányos megkülönböztetés árán is- bárki másnak a hittételeinek vagy dogmáinak a megkritizálása, hiszen azzal megsértenénk azt az embert, aki saját magáénak vallja a saját hitét, és azonosul vele (csak kérdés, hogy több becsben tartja a saját hitét vagy magát az Úr Jézus Krisztust, a hit szerzőjét?).

Így a neoevanglikál mozgalom szembe száll az általuk „vaskalapos”-nak nevezett erős konzervatívok ellen (más néven „fundamentalisták”). Sajnos sokszor nem indokolt ez az ellenségkép. Néha a korábbi századok vallási személyeit is vagy elbagatelizálják, ami sokszor nem indokolt, mert sokuk hithős is volt. Elítélik őket, mert azt állítják, hogy igyekeztük Szentlélek nélküli, és nem jut tovább a Biblia betűjénél, ezért szokás a neoevanglikál mozgalmon belül csúfot üzni „a ronda görög és latin kifejezésekből”. Azt halljuk tőlük, hogy „a betű megöl, de a lélek megelevenít”. Igen ám, de ez a törvény általi üdvösségre vonatkozik, és maga Jézus mondja, hogy „azok a beszédek, amelyeket én mondtam nektek: lélek és élet.” (Jn. 6,63). Ebből kifolyólag mivel érzékenyen akarjuk kezelni a másik ember lelki világát, ezért a neoevanglikál mozgalom követőit egyfajta büszkeség érzet tölt el azzal, hogy mennyire tapintatosak mások érzéseinek iránt. Ezért erős hangsúlyt kap a „tettek általi evangélizálás”, illetve a hit erőteljes tapasztalás központúsága. De nem mintha ezekkel bármiféle probléma is lenne, csak az a gond inkább, hogy elterelődik a hangsúly az Evangélium szóbeli terjesztéséről. Másoknak kedveskedni igyekszünk, hogy megnyerjük őket az Úgynek, hiszen mindenkiben van egy kis jó, és azt csak fel kell fedezni. Ezzel nincsen is semmi baj, mert látszik benne a jóindulat és a szeretet. Csakhogy kissé természetellenes a dolog, hiszen mintha csak azért is vallásos lekülből szeretnénk megtenni a jót. De Jézus arra figyelmeztet minket, hogy az egyik példázatában szereplő apa két fia közül nem az a fia tette meg az apa akaratát, aki miután nemet mondott neki, mégis utánaeredt és megcsinálta, amit kért (Mt. 21,28-31). Emellett korlátozottá válik azoknak az embercsoportoknak a száma, akiket nyíltan lehet evangélizálni (ha kellően távolállnak az evangéliumi keresztyénségtől, illetve ha kellőképpen kevesen vannak), és elkerüljük azokat a csoportokat, amelyek nyílt veszélyforrásnak minősülnek, ha bármikor összecsapásra kerül velük (például az evolucionista biológia professzorok).

Sajnos mivel ilyen helyzetben másodlagossá vált a bibliai igazság szerepe, és előtérbe helyezkedik el a hit élmény és a hit tapasztalat, ezért elértéktelenödnek minden olyan apologetikai misszió, ami arra irányul, hogy fenntartsa a Biblia igazságát és világképét. De a Biblia értéke tovább is leértékelődhet abban, hogy más vallási csoportok kánonjait is elfogadjuk, mondván, hogy a kettő fedí egymást. Igen ám, de Jézus mondja, hogy egy jottányi sem vész el az Ő igéi közül. A Jelenések könyve végén lévő figyelmeztetés azellen óv, hogy

bármit hozzátegyünk a Biblia igéihez. A mások kánonjában pedig ki is törölték például a második parancsolatot...

Ilyenkor egyfajta megalkuvás stratégia alakul ki, miszerint más eházakkal és vallási csoportokkal keressük az egységet, és késünk az ítékezésre. Ezt a legjobban két matematikai fogalommal tudnám érzékeltetni.

Az első a „közös keresztmetszet” fogalma, miszerint ha áttekintjük az összes felekezet hittételeit és dogmáit, egyfajta összefoglaló táblázatot alkothatunk, amelyen le van írva azok a hittételek, amelyek közősek mindenkinél, és amelyek már elég teljesek ahhoz, hogy mindenkit élő hitű keresztyénnek nevezzünk, és akkor boldogok leszünk, mert megint egységben vagyunk. Ezzel több a probléma. Az első az, hogy ha a neoevangelikál mozgalomban valaki megtér, az ugyan a közös keresztmetszet összes szempontját fogja elfogadni, de azon túl nem fog tudni fejlődni, hiszen a neoevangelikál mozgalmat permeálja a prekoncepciós gondolkodás tilalma, ami meggátolja bármi konkrét teológiai gondolatrendszer kiépülését, ami túlmutatna a közös keresztmetszeten, hiszen mindig azzal figyelmeztetnek, hogy lehetséges, hogy ez a gondolatrendszer később lehet, hogy megcáfolódhat. Az tény, hogy nem szabad prekoncepciózusan olvasni a Bibliát. De ha netán olyan vitába keverünk valakivel, aki jó érveket tud felsorakoztatni a saját nézetei mellett, akkor rossz taktika, ha állandóan azzal válaszolunk neki, hogy „hát igen, de mi van, ha később az érveidet később megcáfolják?”. Tudniillik azzal válaszolhat az ellenfél, hogy „és mi van, ha később a te ellenérveidet megcáfolják majd?”. És akkor mi lesz ha az ellenellenérveket megcáfolják majd? És az ellenellenellenérveket? Ezt a végtelenségig lehet folytatni, de már látjuk, hogy akkor nem vezet sehová ez a fajta gondolkodás. Különben is, ha az ellenérveket hangsúlyozzuk, akkor illik előállni velük! Milyen más Jézusnak a hozzáállása, akiről azt írja a Szentírás, hogy „úgy tanítja vala őket, mint a kinek hatalma van, és enm úgy, mint az írástudók.” (Mt. 7,29) Ilyenkor a közös keresztmetszet bálványává változhat. Isten arra hívott el minket, hogy ne éljünk bizonytalanságban, és hogy minél jobban megismerjük Őt, és hogy fejlődjünk léleekben: „De amikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra.” (Jn. 16,13). Ezáltal a keresztyén élet egyre gazdagabbá válik. Egy másik veszélye a közös keresztmetszetnek az az, hogy kísértés léphet fel a modern liberális teológiához hasonlóan a közös keresztmetszetet még jobban szűkíteni, ami azt jelenti, hogy egyes hittételeket elejtünk, és nem szükségesnek minősítjük. Ilyenkor nagy próbatétel alá kerül az a neoevangelikál, aki azt jelenti ki, hogy „én mindig hűséges leszek az Evangéliumhoz, és sosem tagadom meg”. Sajnos mára már vannak olyan kísérletek, hogy megmagyarázzák különböző nem evangéliumi csoportosulás evangéliumi voltát. Ilyen például az, amikor azzal próbálkoznak, hogy megmagyarázzák azt, hogy az unitáriusok azért keresztyének, mert az egységben hisznek, ami a testvérek egységét jelenti. A valaki hallott a kupac paradoxonról, az megérheti, miről van szó. A kupac paradoxon egyik példája az, ha azt mondom, hogy a svédok magasak. Vegyük például Karl Svensson focistát a maga 2 méterével. Megállapodhatunk abban, hogy focista társa, Johan Olafson, aki 1 méter 99 centi, szintén magas, elvégre 1 cm nem számít. Azt is elhisszük, hogy 1 cm különbség nem nagyon számít a magasságot tekintve. Aztán tegyük fel, hogy a világ összes focistáját magasság szerint egymás mellé tesszük, 1 cm különbséggel a sor tagjai között, és majd a sor végén elérkezünk Pedro Rodriguez, portugál focistánál, a maga 1 méter 15 centis magasságával. Azt kötöttük ki, hogy 1 cm nem tesz senkit, de hát elmondanánk Rodriguez úrról, hogy magas lenne? Szó sincs róla. Így ha elgondoljuk, hogy ha kiindulunk egy felépített, összetett keresztyén hitrendszerből, és egyre több hit elemet hagyunk ki, hiszen helyet akarunk teremteni a máshogy gondolkodók számára, akkor előbb-utóbb eladjuk a hitünket...

A másik kép az tulajdonképpen „a hit normális eloszlása” lenne. Ha az olvasó nem ért annyira a matematikához, át lehet ugorni ezt a bekezdést. A normális eloszlás az tulajdonképpen a matematika nyelvén egyfajta grafikon, ahol az x tengely egy bizonyos

tulajdonságot jelöl, például testsúly, tejhozam, hőmérséklet, ami folytonosan változik. Az y tengelyen pedig az egyes x értékek gyakorisága látható. Ha két x értéket választunk ki, akkor ezzel ki lehet jelölni a grafikon alatt egy olyan területet, ami megfelel azoknak az egyedeknek az arányának, akik olyan x értékkel rendelkeznek, amelyek a két x érték közé esik. Csak hogy mivel annyira tartunk attól, hogy bárkit a hite miatt elítélni, emiatt az α értéket nagyon lecsökkentjük, így biztosan kialakíthatunk egy jó nagy konfidencia intervallumot, amibe biztosan egy csomó ember belekerül. De akik ismerik a statisztika szabályszerűségeit, az tudja, hogy az α érték erőteljes csökkenésével erőteljesen megnő a β érték. Magyarul az I. fajta hiba erőteljes csökkenése maga után hozza a II. fajta hiba erőteljes megnövekedését, vagyis ami azt jelenti, hogy nagyon megnő annak az esélye, hogy valakit keresztyénnek ismerék el, holott nem az. Ha nagyon matematizálni akarjuk a dolgot, mondhatjuk, hogy ha α csökken, akkor ezzel β és a $(C_{\alpha 1}; C_{\alpha 2})$ nő, míg a $d_{\text{keresztmetszet}}$ csökken. Nyilvánvalóan az lenne jó megoldás, ha jól, előre megfontolt α értékben állapodunk meg, ami nem extrém kicsi, de ami nem is olyan nagy.

Nem matematikusoknak a fentiek összefoglalva: Tegyük fel, hogy egy bírósági tárgyaláshoz hasonlóan meg akarjuk állapítani azt, hogy valaki keresztyén vagy sem (nem ezért a kép, mintha ítélni szeretnénk, hanem egyszerűen megítélni a lelkeket). A bíróság történetesen azzal az alapfeltevéssel él, hogy addig nem ítélnék el valakit, ameddig egyértelműen be nem bizonyosodik az, hogy valaki tényleg bűnös. Az elképzelt bíróságunkon viszont egyre nehezebben ítélik valakit nem keresztyénnek, és egyre többen fogadnak el valakit annak, éppenséggel a közös keresztmetszet leszűkítése miatt. Ez megint a hittapasztalatok elsődlegessége miatt van (ami sajnos egyre jobban elválik az Igétől), amit mindenütt keresünk, és ami által egyre több embert fogadunk el keresztyénnek, például a római katolikusokat vagy az ortodoxokat. Manapság ez a neoevangelikál mozgalmon belül ahhoz vezet, hogy egyesek elmennek misére, adakoznak katolikus missziókra (ahelyett, hogy a sajátunkat elindítanánk), illetve sőt apologetizálnak a katolikus hit mellett (gyakran raffináltan másokat ellenállását prekoncepciónak bélyegezve). Ez a fajta túlságos nyitottság pedig ellentmond a missziói parancsolat lelkületének, miszerint másokat tanítványokká kell lenni, mert közben mi válunk mások tanítványává. Sőt ez odaáig fokozódik, hogy ha bármikor megkérdőjelezünk egy másik csoportnak a dogmáit vagy hittételeit, akkor rendszerint az a válasz jön, hogy „tessék csak a saját portékád körül söpörni!”. Söpörni mindig is lehet a saját portékánk körül, de ez erkölcsi cselekedetkre vonatkozik, és nem dogmatikai kérdések megvitatására. Tehát ez a válasz nem ér, mert sokkal inkább egyfajta védekező mechanizmusnak tűnik, hogy elhessegesse a nézeteink körüli kérdéseket. Az is gyakran történik, hogy ha mások hittételeit megkérdőjelezzük, akkor vagy visszatámadnak azzal, hogy a mi egyházunkban ki mennyire erkölcstelen. Holott két teljesen különböző dologról van szó. Ez gyakran akkor történik, amikor egyes protestánsok megkérdőjelezzik a katolikus hittételeket, akkor más protestánsok is sietnek apologetizálni a katolikusok részére. Ez kívülről úgy tűnhet néha, mint ha ezek az emberek gyűlölnék a saját hitüket. Valóban, vannak, akik elmennek Taizéba, és áttértek katolikus hitre, majd hazajönnek, és nem vállalnak közösséget protestáns ismerőseivel.

Ha külön megvizsgáljuk a római katolikus egyházat (ami azért is fontos, mert manapság ők vezetik az ökumenizmust), rájöhethetünk arra, mennyire raffinált módon is áll hozzá az ökumenizmushoz. Elsősorban tanulnunk kelle valamit az ortodox és a római katolikus egyházak közti 1054-es szakadásból: az, hogy annak ellenére, hogy a két egyház dogmatikailag nagyon közel álltak egymáshoz, mégis a szakadás oka egyházpolitikai szakadás volt, vagyis vita alakult ki akörül, hogy kinek van joga ahhoz az egyházi hatalomhoz, hogy kiszolgáltassa a sákramentumokat (ehhez hasonló szakadás történt Róma és Anglia között, és az érdekes megfigyelni, hogy az akkori angol király, VIII. Henrik még ellene is írt Luther tanításainak; Anglia csak később lett döntően protestáns gondolkodású). Ez

egyházi hatalmi kérdés, és nem dogmatikai különbség volt, hiszen ma is rengeteg gondolkodási áramlat létezik a római katolikus egyházon belül. Ezért a római katolikus egyház úgy közelít a protestánsok felé, hogy nagyon protestáns nyelvezetet használ. Rómának több évszázados gyakorlata van ebben, a Reformáció idején is lelki életű embereket küldtek a protestánsokhoz, hogy visszanyerjék Rómának. Érdekes, hogy a protestánsokkal párhuzamosan a muzulmán világot is megszólítja párbeszédben (egy bizonyos forrás szerint egyenlőhitűek, mivel Ábrahám leszármazottai). Sok olyan fogalmat használ, ami közös a protestánsok fogalmaival, így magukhoz tudják csalogatni a protestánsokat (erre alakult ki nagyrányú elmozdulás a II. vatikáni zsinat után). Ezért ha katolikusokkal van dolgunk, akkor mindig nagyon fontos rákérdezni, hogy mit értenek pontosan egyes fogalmak alatt. Például egy katolikus elmondhatja egy protestánsnak, hogy „újjászületett”, holott nem másról van szó, mint hogy részesült a keresztség sákramentumában, és jóllehet nem ment végbe semmi változás a lelki világában.

Eddig tehát felvázoltam egy olyan gondolatmenetet, ami abból a liberális gondolatból indul ki (és a Jn. 17-re alapozva), hogy „bűn másokat megítélni a hittételei miatt, mert ez szakadáshoz vezet”. Láthatjuk ennek a gondolatnak az alapvető, végzetes hibáját, mert összecseréli az erkölcsi bűnt a hittételek mérlegelésével, és elfogadásával, illetve elutasításával. Tulajdonképpen egyfajta védőfal, amely mögé bújhatunk, ha rákérdeznek a hittételeinkre. Azzal vádoljuk a rákérdezőt, hogy „szeretetlen”, és majd jól megsértődünk, bizonygatva igazunkat. Holott egyáltalán nem erről van szó, hiszen a rákérdezőt nem ütötték, verték, nem lopták meg, nem tették földönfutóvá. A Jn. 17 inkább arról szól, hogy a keresztyének egymástól kérjenek bocsánatot, ha személyes sérelem érte őket, és bocsássonak meg másoknak, akik őket bántották, mint ahogyan Krisztus Uruk is megbocsátott nekik. Azért, hogy ha az emberek látják az egymásnak megbocsátani tudó keresztyéneket, akkor majd hisznek a kegyelmező Istenben. Ez az Evangélium.

Emiatt válik olyan veszélyessé az egész ökumenikusság, illetve túlzott nyitottság. Az lehet, hogy valaki elfogadhatónak tűnik bizonyos élettapasztalatok alapján, de ha az élete és hitvallása nincsen összhangban a Bibliával, akkor pedig meg kell mondani, hogy nem élő hitről van szó, és nincsen egység. Lehet, hogy erről beszélt Jézus, amikor arra figyelmeztette tanítványait, hogy az utolsó időkben sokan jönnek majd az Ő nevében, és azt mondják, hogy „Íme itt a Krisztus” (Mt. 24,23-26)?

Így tehát látjuk, hogy mára már a neoevangelikál mozgalom útkereszteződéshez jutott, és ideje átértékelnie teológiáját, evangélizációs módszereit, igeiségét, Istenhez való hűségét. Döntés előtt áll abban az értelemben, hogy mennyire komolyan is veszi Isten ígését, mert ez nekünk hitünk alapja. Annak ellenére, hogy ez sokszor kiközösítéssel járhat. De nincsen jobb annál, hogy még szenvedések közt is Jézussal járjunk. Döntenünk kell tehát. De biztatásul egy ige: „Szentled meg őket a te igazsággoddal: a te ígéd igazság.” (Jn. 17,17).